

Bataklığın Aynasında ‘Görülen’

Aslan ERDEM¹

Özet

Bu çalışma, *Anayurt Oteli* romanının başkışisi Zebercet’in varoluşsal problemlerini ve kötücül edimlerini incelemektedir. Yusuf Atılgan’ın *Anayurt Oteli* romanı, Türkçe edebiyatın seyrinde önemli bir kırılma yaratır. *Anayurt Oteli* ile Türkçe roman tarihine yeni bir roman kişisi eklenir. Aylak Adam’ın yeraltına düşen gölgesi Zebercet, neredeyse yüzyıldır dünya yazınının ortasında olan bir yeraltı adamıdır. Bir yeraltı dünyası olarak konumlandırılan otel, gecikmeli Ankara treniyle gelen kadının, Zebercet’e bakması ile bir anlığına aydınlanır. Yalnızca gecikmeli Ankara treniyle gelen kadının bakışıyla varoluşun alanına giren Zebercet, bu hissi kadının otelden ayrılmasıyla kaybeder. Varoluşunu tekrar sağlamaya çalışan Zebercet’in edimleri kötücüldür. Varoluş bunalımlarının yarattığı acıyı başkalarına yönlendirmesi onu kötülüğün alanında tutar. Fakat varoluş sıkıntısını gidermek için yaptığı hiçbir şey ona varoluşu geri getirmez. Bu anlamda denilebilir ki, Zebercet’in tüm edimleri sebepsizdir. Zebercet’in kötülüğü üzerine getirilen her yorum, bu edimin sebepsizliğinin altını çizer.

Anahtar Kelimeler: Yusuf Atılgan, *Anayurt Oteli*, Zebercet, varoluş sıkıntısı, kötülük.

The Seen On Mirror Of The Swamp

Abstract

This work studies Zebercet’s existential problems and malicious who is the main characters of *Anayurt Oteli* the novel. Yusuf Atılgan’s *Anayurt Oteli* the novel creates a significant break in Turkish Literature. A new novel character is added to Turkish novel history with *Anayurt Oteli*. Zebercet who is the shadow falling on the underground of Aylak Adam, is underground man at center of the world literature since approximately one hundred years. The hotel located an underground world lightens for a moment when “the woman who comes with delayed Ankara train” looked to Zebercet. He just enters the field of existence from the look of the woman who comes with delayed Ankara train and he loses this feeling by separating woman. Zebercet wants to ensure his existence and his acts are malicious. He forwards to others the pain caused by his existential crises and it keeps him field of evil. But anything which he does to overcome his existential distress doesn’t bring back his existence. In this sense, we might say, all acts of Zebercet are causeless. Every comment about Zebercet underlines causeless of this act.

Key Words: Yusuf Atılgan, *Anayurt Oteli*, Zebercet, existential distress, evil.

“Sustu. Konuşmak gereksizdi. Bundan sonra kimseye ondan söz etmeyecekti. Biliyordu; anlamazlardı.”² Bu sahne, C.’nin bulvardaki son görünüşüdür. Kovulanın kaldırımdaki son izidir attığı adımlar... “Eli paketliler”, içlerindeki bu yabancı bakışlı adamı yeraltına iter. Şölen büyük bir yıkımla sona erer, kalabalık dağılır ve aylak, yeraltına iner.

¹ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi, aslanerdeme@gmail.com

² Yusuf Atılgan, *Aylak Adam*, Y.K.Y., İstanbul, 2008, s. 159.

Yeraltını gösteren ok, çam ağacının gövdesine çakılmıştır: “İstasyon alanından otele çıkan sokağın başında bir çam ağacının gövdesine tenekeden kesilmiş, koyu yeşil üstüne ak harflerle OTEL yazılmış ok biçimi bir gösterge çakılı; ama yıllar sonra çivilerden biri çürüyüp kopunca okun ucu aşağıya dönmüş toprağı gösteriyor, otelin yeraltında olduğu sanısını veriyor insana.”³ Zebercet, caddede anlaşılamamış, aradığını bulamamış, tutamaksız kalmış C.’nin yeraltına düşen gölgesidir. Yusuf Atılgan *Aylak Adam*’dan on dört yıl sonra *Anayurt Oteli*’yle yazın merkezinin aslında yeraltı olduğunu gösterir: *Aylak Adam*’da anlatılan, sonunda yeraltı otele inen bir adamın hikâyesidir; otelin bir cephesi, boş bir arsaya bırakılmış kışları kar ve yağmur altında ıslanan, yazları esmer esmer yanan bir kalas yığımına bakar; içi hemen her zaman bir yerlerden gelen karmakarışık saat tıkırtılarıyla doludur; ortalıkçı kadının çamaşır astığı avluda, başka horozların seslerinin geldiği o yerin düşünüyü kuran, kaçmak için kanatlarının uzamasını bekleyen beyaz bir tavuk vardır; bütün dünyanın kendisine bir yaşam borcu olduğunu düşündüğü hâlde alacağından vazgeçmiş, gözünün önüne çocukluğunun asılmış hâlinin resmi gelen, duvara kocaman kara harflerle “YAŞANMAZ” yazıp intihar etmeyi düşünen adam, otelin odalarından birinde ‘yaşamış’tır. Yusuf Atılgan yazını, bu yeraltı otelde gizlice dinlenen seslerden, odalara atılan kısacık bir bakışın gördüğü gölgelerden oluşur.

Bir imge olarak yeraltı, Kafka’dan önce Dostoyevski’yle dünya yazınının ortasına bırakılır. Kafka, Dostoyevski’nin “böcek gibi” tanımlamasındaki “gibi” edatını ve Dostoyevski’nin yarattığı mecazi bir kenara bırakarak böcekleşen bir adamın hikâyesini anlatır. On dokuzuncu yüzyılın başında Dostoyevski’nin karanlık evreninde gözlerini açan böcek, yüzyıl sonunda gelişimini tamamlayarak bir sabah Samsa ailesinin yatağında uyanır, ardından Hüsamettin Tambay’ın gece-kondusunda/üç katlı ahşap evinde bir ileri bir geri yürümeye başlar. Bu anlatıların kahramanları için yeraltı, genellikle son sığınaktır. Dostoyevski’nin yeraltı adamı, yerüstüne tutunabilmek için bir çaba sarf eder; Gregor Samsa bir sabah uyanığında kendini devcileyin bir böceğe dönüşmüş olarak bulur; Hikmet Benol sıradanlaşmak için evlenmiştir. Yani yeraltı, bu anlatılarda saçma, alaycı düzenin içinde bir becerememişliğin sonucu olarak vardır. Zebercet’in durumu ise daha farklı... Zebercet derken yedi aylık doğmuş; adı kıymetinden değil bir inci kutusunda pamuğa sarılacak kadar küçük olduğu için konmuş; kısa süren okul hayatında horlanan, küçümsenen, askerde sabahtan akşama değin “bir ortalıkçı kadın gibi” emir erliği yapmış, oradan oraya koş-turmuş; genelevde dahi “küçük askerim” denilerek alaya alınmış bir adamdır bahsedilen. Roman, sonunda kaybedecek birini değil zaten kaybetmiş hatta kaybedecek bir şeyi olmadığı için oyuna bile alınmamış bir adamı anlatır yani okunan, bir böcekleşme hikâyesi değil bir böceğin hikâyesidir. Otel, yeraltının sonsuzluğuna konumlandırılmış, taşradan daha dar, daha bungun bir havaya sahip karanlık evrene kurulmuş kozadır. Tamamen karartılmış bir evrendir burası, hiç ışık yok gibidir. Kapıda bir çatlak dahi yoktur ışığın sızabileceği, en fazla karanlıkta uzun süre kalmış birinin göz alışkanlığından bahsedilebilir. Yeraltına itilmiş, “çıkılmayan” aynı zamanda “yaşanmaz” da olan bu karanlık yazın evreninde C., Zebercet ve diğerleri, el yordamıyla bir başkasını aramaya yazgılıdır. Soru bellidir: “İlle gerekli miydi başkaları?”⁴ Yusuf Atılgan, cevabı yine romanın içinde verir: “dolaylı da olsa başkalarının saptamı, tanıklığı gerekli[.]”⁵ Yani evet, ille gereklidir başkaları!..

Yeraltındaki bu kozada, bütün darlığa rağmen gecikmeli Ankara treniyle gelen kadına bir yer bulunur. Karanlığı içeri kapatan kapılardan birinin -üzerinde bir yazan kapının- altından ölgün, çıplak bir lambanın ışığı otele az da olsa yayılır. Koza çok değil belki bir adım daha genişler. Geri döneceği beklenen kadının dönmeyişi, bu yeraltı kozasının sıkıştırılmış dengesini bozar. Koza,

³ Yusuf Atılgan, *Anayurt Oteli*, Y.K.Y., İstanbul, 2012, s. 12.

⁴ Y. Atılgan, *Anayurt Oteli*, s. 69.

⁵ Y. Atılgan, A.g.k., s. 95.

zamanla bir yerleri pörsüyecek hâle gelmiştir. Bir daha önceki durulmuş, dondurulmuş hâline dönemeyecektir. Kadının ardından otelde kalan eşyalar, -gerçi sadece karaları ince, sarıları kırmızılıarı kalın çizgili bir havlu kalmıştır otelde ama odaya girdiğinde Zebercet’in gördüğü her şey kadından kalmış gibidir-Zebercet gibi değişime uğrar. Anlatıcı bunları Zebercet’in gözüyle görerek, bir müze gezerin dikkatiyle anlatır. *Anayurt Otel*’nin bir numaralı odası, bir anlamda Zebercet’in varoluş müzesidir. Eşya kullanım fonksiyonundan tamamen sıyrılıp sembolleşir, ‘şey’, bir hikâyenin parçasına döner. Varoluş ilk defa burada onaylanmıştır, eşya da bunun tanığıdır. “[...] o gece bir çay içebilir miyim acaba demişti odaya girince üçlük çaydanlıkta demlemişti çayı bir elinde tepsi kapıyı vurmıştu girin yatağın kıyısında oturuyordu paltosunu çıkarmış kara kazağı iri yuvarlaklı gümüş kolyesi bakmıştı zahmet oldu size [...]”⁶ Alıntıda “bakmıştı” kelimesi italik yazılmıştır. Anlatıcı, okura bir numaralı odadaki aynada Zebercet’in yüzünü gösterir: “iki ucu çiçekli değirmi aynada gördü kadının gittiği sabah yüzünü; her şey aşağıya çekikti yüzünde; kaşlarının uçları, ağzının iki kıyısı, burnu. Uzun süre baktı; oysa haftada üç kere tıraş da olurdu. Küçük, dört köşe bıyığı. Kadının baktığı işte bu yüzdü o gece [...]”⁷ Zebercet, varoluşunun müzesini kadının döndüğünde de aynı şekilde bulması için, bir anlamda eğer bu odayı bozmadan tutabilirse kadının döneceğine inandığından ışığı bile açık bırakır, odadaki kokunun değişmemesi için elinden geleni yapar. Amaç bir numaralı odanın, bir geçmişliğin ifadesi olan müze olarak kalmaması hâlâ içinde var olunan, yaşanan bir yer olması, varoluş hâlinin devam etmesidir. Fakat Zebercet’in, kadını, kadının izini bir kez olsun öpebilmek için eline aldığı çay bardağı kırılır. “Demiri bırakıp bir adım geri çekildi; yerdeki bardak kırıklarına baktı. Oda bozulmuştu; kadın gelmezdi artık. Yürüdü, odadan çıkarken bir haftadır yanan ışığı söndürdü.”⁸

Adorno, *Minima Moralia*’da Schopenhauer’dan bir alıntı yapar: “Yaşayan her şeyi hareket halinde tutan etken, varoluş çabasıdır. Ama varoluş bir kez güvence altına alındıktan sonra kişiler ne yapacaklarını bilmez olurlar: Böylece onları hareket halinde tutan ikinci etken devreye girer: varoluşun yükünden kurtulma, varoluşu algılanamaz kılma, ‘zaman öldürme’ çabası, yani sıkıntıdan kaçma çabası.”⁹ Zebercet, gecikmeli Ankara treniyle gelen kadının, ona bir numaralı odada bakmasıyla varoluşunu tanımlar. Bu görme ediminden önce Zebercet yok gibidir. Romanın genelinde Zebercet görülmenin alanına pek girmez. Âdeta anlatıcı da görmez Zebercet’i. Oteldekilerin tanıtıldığı bölümde kedi için söylenen; “Erkek. Kara. [...] Üç yıl önce babasıyla kasabadaki eski anıtları görmeye geldiklerinde iki gece otelde kalan, çantasında hep birkaç atkestanesi bulunan, uzun boylu bir genç kız adını Karamık koymuştu; ama kimse söylemiyor.”¹⁰ sözleri pekâlâ Zebercet için de söylenebilir: Yedi aylık doğduğunda ebe, avuçlarına sığan el kadar bir şey olduğu için kapı aralığında, babasına “pamuğa sarılıp inci kutusunda yatırılır bu Zebercet koyun adını,” dedi. Babası ebenin sözüne uyup oğlanın adını kulağına üç defa fısıldadı, böylece bu pek rastlanmayan ad verildi oğlana ama o gün bu gündür kimse söylemiyor. Edip Cansever’in *Çağrılmayan Yakup*’u gibi. Her türlü çağırılmanın olağan şekli; ama daha hiç çağırılmamış. Biri olsun “Zebercet!” diye seslenmemiş hiç... Kırk yıldır otel kâtibinin “Adınız?” sorusuna Zebercet karşılığı verilmemiştir. Bu yüzden kâtibin, otel fişlerini uydurma isimlerle doldururken beş numaralı odaya “Zebercet Gezgin” yazması boşuna değildir. *Aylak Adam*’ı da anıştıran bu isimle Zebercet, varoluş hâlini kendi kendine sürdürmeye çalışır. Gecikmeli Ankara treniyle gelen kadının dışında kimse tarafından istediği gibi görülmeyen Zebercet kendi varoluşunu kayıt altında tutmaya çalışır. Kimsenin açıp da bakmayacağı bir yere, karakola verilen otel fişlerine yazar adını, yalan da olsa...

⁶ Y. Atılğan, A.g.k., s. 7.

⁷ Y. Atılğan, A.g.k., s. 8.

⁸ Y. Atılğan, A.g.k., s. 38.

⁹ Theodor Adorno, *Minima Moralia*, Çev: Ahmet Doğukan-Orhan Koçak, Metis Yayınları, İstanbul, 2009, s. 182.

¹⁰ Y. Atılğan, *Anayurt Otel*, s. 16.

Zebercet, görme ve görülmenin en temel temsili olan ayna karşısında bile varoluşun ikircikli hâlden kurtulamaz. Kişi görülüyorsa ya da istediği gibi görülüyorsa kendisine dönmekten başka çaresi yoktur. Pavese'nin intihar ettiği otel odasında günlüğüne düştüğü “Kendimi yalnız bırakmamak için bütün gece aynanın karşısına oturdum.” cümlesi aynanın var olma temsiline en çarpıcı ifadelerindendir. Başkaları tarafından görülme Zebercet aynaya döner. Kendisi tarafından bile aynadaki görüntüsünden emin değildir. Var olmanın temel dinamiği olan “burada olmak” görülmekle mümkündür ama bu en dibe kurulmuş aynadaki görüntü istenileni vermez. Bıyık söz gelimi, Zebercet'in bıyığı var mıdır? Suyun berraklığında izleyemez kendini Zebercet, baktığı, bataklığın aynasıdır.

Bazı geceler odasına girdiği ortalıkçı kadın da Zebercet'i görmez, üzerine çıktığında bir şey hissetmez. “Okşarken, üstüneyken bile uyanmazdı. Kimi zaman memesini ısırırdı, ‘of köpek’ ya da ‘hoşt köpek’ derdi uykusunda.”¹¹ Ortalıkçı kadının uykusu ağırdır, fakat bu kadar ağır bir uyku akıldışıdır. Anlatıcı, burada Zebercet'in kötülüğünün temelini gösterir. Zebercet, cinsel ilişkide varoluşunu, bireyliğini duymak ister oysa görülme bir otel kâtibinin figüranlığını yaptığı bir hayattır yaşanan. Bu anlamda rüyasında ilişkiye girdiği ortalıkçı kadının gözlerinin açık olması daha da anlamlıdır. Varoluş, görülmek rüyada gerçekleşir. Üstelik kadın yalnız gözlerini açmamış Zebercet, memesini ısırırken “Ohh, nasıl seninim” demiştir. Fakat gerçek daha farklıdır: “Ortalıkçı kadının kapısını açtı, yüzünü buruşturup düğmeye uzandı, ışığı yaktı. [...] Yorganı ayakucuna, karyola demirinin üstüne çekti. [...] Yanına uzanıp gömleğinin düğmeleri çözdü; memelerini okşadı: dolgundu katıcaydı. [...] Aşağı kayd; memesini ısırıldı. -Of köpek, dedi kadın yavaşça.-Uyansana kız sen! Başını kaldırıp baktı: uyuyordu. [...] Boynunu, memelerini öpüyordu. Kadın sessizdi. Orası kabarıyordu, bastırınca yumuşadı, girmede. [...] Buz gibi oldu her yanı; dizleri üstüne doğruldu. Kadının gözleri kapalıydı.”¹² Onaylanmayan varlığın üzerine erkekliğin gerçekleştirilememesi de eklenince Zebercet, daha önce aklından geçirmediği bir şeyi yapar: kadını boğar. “Birden abanıp iki eliyle boynunu sıktı. Kadın sıçrayıp gözlerini açarken o kapadı[.]”¹³

Gecikmeli Ankara treniyle gelen kadın kozanın karanlığında bir ışık yakar. Zebercet, daha önce hiç görmediği bu varoluş ışığına yöneldiği anda ışık, aniden söner. Zebercet için varoluş, karanlık kozada açılan bir deliktir. Bir kez sağlandıktan sonra elinden alınan varoluşu Zebercet artık zorla almak ister. Cinayet, planlı bir şey değildir. Varoluş, kişinin elinden alındığında varoluş yeniden arzulanır hâle gelecektir. Zebercet, varoluşu bu kez kendi kendine sağlamaya çalışır, kötülükle.

Anayurt Oteli'yle Türkçe yazına gerçek anlamda bir yenilik gelir: Kötücül. Otelin kâtibi neredeyse yüzyıldır dünya yazınının ortasında olan bir yeraltı adamıdır ama ne bu aşamada ne de kötülüğün yaratılması aşamasında çeviri kokusu alınır. Zebercet, Türkçe yazında ilk defa varoluş şekli ya da varoluşu sağlama şekli olarak kötücüdür. Kötülüğü ne ideolojik ya da ahlakî olarak öteki olmasından ne de başkalarını ve sonunda kendini öldürmesinden kaynaklıdır. Zebercet kötülük üzerine düşünmez, sadece varoluşunu tanımlamaya çalışır. Oğuz Demiralp'ın de belirttiği gibi “Yusuf Atılgan insan ruhunun dehlizlerine inmiş, kötücüllük tohumlarını bulmuş gibidir. Ancak hiç de trajik bir şeyle karşılaştığı izlenimini vermeden yazmaktadır. Tersine: ‘İnsan doğası bakımından aslında iyidir, toplumlar ve koşullar kötü!’ varsayımıyla gırgır geçen bir hâli vardır. İnsanoğlunun kendine yakıştırdığı tinsel yüceliklere de gülümseyerek baktığı izlenimi verir.”¹⁴ İnsanoğlunun en büyük açmazı, iyi olduğu yalanını “sözle, yazıyla, resimle ya da susarak” tekrar etmesi ve buna inanmasıdır. Böylesi bir iyimserlik, “sadece saçma sapan bir öğreti değil,

¹¹ Y. Atılgan A.g.k., s. 8.

¹² Y. Atılgan, A.g.k., s. 56-57-58.

¹³ Y. Atılgan, A.g.k., s. 58.

¹⁴ Oğuz Demiralp, “Bir Ayrıntının Ardında” *kitaplık*, sayı: 41, Y.K.Y., İstanbul, Mayıs-Haziran 2000, s. 86.

aynı zamanda da bir habisliktir, insanlığın dile getirilemez acı çekişi karşısında zavalıca bir alay edıştır.”¹⁵

Terry Eagleton, *Kötülük Üzerine Bir Deneme* adlı kitabına bir cinayet haberiyle başlar. İngiltere’nin kuzeyinde on yaşındaki iki çocuk, bir bebeği işkence ederek öldürmüş, İngiliz halkı bu haber karşısında dehşetle ayağa kalkmıştır. Bu davada görevli polis memuru, suçlu çocuklardan birine bakar bakmaz onun kötü olduğunu anladığını beyan eder. Polis, bu çocuğun gözünde şeytanı gördüğünü söyler. Bu polis, çocuğun gözünde şeytanı gerçekten görmüş müdür bilinmez ama bu iş, sıradan bir adli vakayı (her türlü dâhildir) kötücül bir eylemden ayıran temel özelliği imler. Cinayetlerin basit ya da kuvvetli sebepleri olduğu söylenebilir oysa kötülüğün gözle görülür bir sebebi yoktur. Kötülük sebepsizdir! “Kötülüğü açıklama acizliğine benzeyen tek şey” der, Jean Baudrillard, “ölümü açıklayabilme acizliğidir.”¹⁶ Böylesi bir deneme “ne kadar korkunç bir şey” nakaratının tekrarlanmasından öte bir anlam ifade etmeyecektir hiçbir zaman. Atılğan’ın işaret ettiği gibi sıradan insanlar nasıl kötüleşebileceklerinin farkında değildirler. Elbette Zebercet’in kadını aslında hiçbir sebebi yokken boğduğu söylenemez, bir sebep vardır ama eylem, eylemi gerçekleştireni arzu ettiği sonuca götürmez. “Kötülük başka bir şey uğruna yapılır ve bu açıdan bakıldığında, bir amacı vardır; ama bu başka bir şeyin kendi başına bir amacı yoktur.”¹⁷ Tamamen ontolojik bir temele bağlı boğma eylemidir bahsedilen ve Eagleton’ın belirttiği gibi “Kötülük sadece ontolojik bir acı içinde olanların, bu acıyı kendilerinden kaçmak için başkalarına yönlendirdiklerinde sahneye çıkar.”¹⁸ Zebercet, bir kriz anında, çaresizce boğar ortaklıkçı kadını. Bu amaçsızca yapılmış eylemde anlaşılabilir hiçbir şey yoktur. Kötülük anlaşılabilir ya da açıklanabilir bir nesne değil, kişiyi “yönlendiren bir biçimdir.”¹⁹ Zebercet de böyle söyler mahkeme salonunda başka birinin yargılanması sırasında kendisini savunurken: “Bilemiyorum, nedensiz olamaz mı?.”²⁰ Yine emekli asker olduğunu söyleyen adamın, kızını boğduğunu öğrendiğinde yeryüzünde her şeyin olağan olduğunu düşünür, ikisi de yakınlarını boğmuştur. “Bir eyleme kötü demek,” der, Eagleton, “onun anlayışımız ötesinde olduğunu söylemektir.”²¹ Bu yüzden sıradan değil kötücül bir eylemdir Zebercet’in yaptığı. Kötülük yaşamla ölüm arasına sıkışmış bir var olma çabasıdır.

“Gözde şeytan görmek”, bu iddia insanlık tarihi boyunca defalarca söylenmiş, yine sözle, yazıyla, resimle ya da susarak tekrarlanmış bir kendini rahatlatma sözü gibidir. Sözgelimi Adolf Eichmann, insanlar tarafından sık sık şeytan gibi görülmeye çalışılır. Fakat Eichmann’ın fotoğraflarına bakıldığında son derece sıkıcı ve hiç de ilgi çekici olmayan bir insanın fotoğrafıdır görülen. Bu sıkıcı adamın fotoğrafını en iyi Kanadalı ozan Leonard Cohen okur. “Adolf Eichmann’a İlişkin Bilinmesi Gerekenler” başlıklı şiirinde -ki bu şiir Auschwitz’den sonra yazılmıştır- şöyle der: Gözler normal / Saçlar normal / Kilo normal / Boy normal / Belirgin özellikler yok / Parmak sayısı on / Ayak Parmak sayısı on / Zekâ normal” ve sorar: “Ne beklemiştiniz? / Uzun tırnaklar mı? / Devasa azı dişleri? / Yeşil tükürük? / Delilik?”²² Bu şiir, kötülüğün sıradanlığını çarpıcı bir şekilde imler. Kötülük sıradandır, altı kalın çizgilerle çizilmiş kişilerden çıktığı pek görülmemiştir, bir despottan çok sıradan bir memura benzer. Zebercet’in fazlasıyla normal, sıradan görünüşü, onu tekinsizliğin alanına sokar. Zebercet’in edimleri kötücüldür, kötücül olduğu kadar da sıradan. Onun okuru irkiltlen yanı kötülüğünden çok olağan görünüşüdür. İnsanlığın kolektif

¹⁵ Charles Werner, *Kötülük Problemi*, Çev: Sedat Umran, Kaknüs Yay., İstanbul, 2000, s. 48.

¹⁶ Jean Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği*, Çev: Oğuz Adanır, Doğu-Batı Yay., Ankara, 2005, s. 141.

¹⁷ Terry Eagleton, *Kötülük Üzerine Bir Deneme*, Çev: Şenol Bezci, İletişim Yay., İstanbul, 2011, s. 94.

¹⁸ T. Eagleton, A.g.k., s. 106.

¹⁹ J. Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği*, s. 161.

²⁰ Y. Atılğan, *Anayurt Oteli*, s. 75.

²¹ T. Eagleton, *Kötülük Üzerine Bir Deneme*, s. 8.

²² Leonard Cohen, *Selected Poems: 1956 – 1968*, The Viking Press, New York, 1969, s. 122.

bilinci, kötülük karşısında daima bir yanılısama içindedir, kötülük olağandışı ve insanla alakasız, nadir bir şeymiş gibi algılanır oysa kötülük, sigara yakmaktan öte bir edim değildir. “Kötülük, özetle, geçmişten günümüze mevcut dünyanın kendisidir.”²³

Zebercet ortalıkçı kadını boğmuş, kedinin kafasını ezmiş, ölümler konağı dediği Anayurt Oteli’ni çoktan kapatmış son kez iletişim umuduyla sokağa çıkmıştır. Yeraltı adamlarının cadde-den son geçişidir bu... Horozcular kahvesinde tanıştığı Ekrem’i arar, bulamaz; parkta gördüğü, zaman zaman otele farklı adamlarla gelip karı kocacılık oynayan orospulardan birini görür, otele davet eder fakat kadın söz verdiği saatte de, sonrasında da gelmez. Bu son görülme çabası da daha öncekiler gibi sonuçlanır: “Gelmeyecekti anlaşılan. Ne bekliyordu bu kadından, ya da bir kadından? Yüksek sesle ‘Canı cehenneme’ dedi.”²⁴ Romadaki son “canı cehenneme” sözüdür bu ve sanki sadece bu kadın için değil daha önce onu görmeyen, aşağılayan herkes için söylenmiştir. İnsanlardan ne beklenebilir? Tekrar sokağa çıkar. Kestane almayı düşünürken kestane-cinin, “Ne dikildin orda ulan, yol üstünde maşatlık taşı gibi. Bas git hadi!”²⁵ sözleriyle aşağılanma, hor görülme, istediği gibi görülmeme belâsı bir kez daha yaşanır. Eli paketlilerin bakışdır bu... Hoyrat, güçlü, ezici, aman vermez bir görme; suçluluk yaratan bu bakış, böceğin üzerinde bir-den yanan yoğun bir ışığa benzer, böceğin yapacağı tek şey vardır: kaçmak... O anda böylesi bir kabalık karşısında neler yapılmazdı ya Zebercet ‘yine’ en kolay olanı seçer. Beden kaçsa da iç konuşmasında kestane-ciye neler yapacağını kurar. Bir intikam alınacaktır ama bu intikam sadece kestane-ciden alınacak bir intikam değil, Keçecizade ailesinden, Fatihli’den, ona “küçük askerim” diyen orospudan, ortalıkçı kadından ve belki de gecikmeli Ankara treniyle gelen bir gece otelde kalıp bir daha dönmeyen o kadından alınacak bir intikamdır. Aşağılanmışlık, horlanmışlık, şiddet, intikam ve kötülük bu iç konuşmada birbirine karışır. Kestane-cininin mangalına, beline atılacak tekme; ensesine, suratına, atılacak tokat; ateşe verilecek otel; kestanelere atılacak bir avuç kum; ortalıkçı kadının ölüsünün nasıl doğranacağı, demir testeresiyle kemiklerinin birbirinden nasıl ayrılacağı; başının gövdesinden nasıl koparılacağı, etlerinin kemiklerinden sıyrılp parça parça ateşte nasıl yakılacağı birbirine karışır. Nurdan Gürbilek’in de belirttiği gibi “Türkçe-de mağdurun bilincine bu kadar içerden bakan, oradaki karşıt sesleri aynı anda anlatabilen bir başka metin daha bulmak zordur.”²⁶

İlk kez gecikmeli Ankara treniyle gelen kadının bakışıyla var olan Zebercet, ortalıkçı kadının boğulurken açtığı gözleriyle varoluşunu tekrar sağlamaya çalışır; yarım kalmış bir varoluştur bu... Artık son evreye girilmiştir. Bir böceğin var olma çabası, varoluşun yükünden kurtulma çabasına döner sonunda ve parçalanma başlar; ama parçalar bir bütün etmez, hikâye oluşturmaz. Zebercet bu kez kendi yok oluşunda arar varoluşu. Görülmeyen böcek, gecikmeli Ankara treniyle gelen kadının bakışıyla görülen bir insan olma arzusuna kapılır ve kozasından çıkar. Terk ettiği kozaya bir daha geri dönemez. “Tıpkı annesinin dışında koca bir hayat olduğunu fark eden, orada tutunamayan, ama geri de dönemeyen çocuğun yaşantıladığı gibi, bu sürecin de geri dönüşü yoktur. Zebercet içe, konağa, anaya, Anayurt’a, oradaki uyurgezer yaşamına dönemez artık.” Yani koza bir yuva değildir artık, dönülecek hiçbir yer yoktur. “Gösterilenini çoktan kaybetmiş gösterenlerden oluşur iç; bıyıklar, kedi, havlu, konak, fişler, hepsi içi boşaltılmış bir kabuktan, merkezini yitirmiş bir taşradan ibaret kalmış bir iç dünyanın gösterenleridir. Onları teker teker yok eder Zebercet.”²⁷ Sıra kendisindedir artık.

²³ J. Baudrillard, Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği, s. 144.

²⁴ Y. Atılın, Anayurt Oteli, s. 83.

²⁵ Y. Atılın, A.g.k., s. 83.

²⁶ Nurdan Gürbilek, 2008, Mağdurun Dili, Metis Yay., İstanbul, 2008, s. 150.

²⁷ N. Gürbilek, A.g.k., s. 68.

Caddelerden, geniş bulvarlardan yeraltına itilenler, yeraltında da bir yaşam alanı bulamazlar kendilerine. Ölümler konağı sokaktaki sirenler, araba kornaları, tren ve fabrika düdüğü sustuğunda ölümlerinden arınmış, yeryüzündeki eli paketlilere açılmıştır. Artık yeraltı da yerüstü de günleri aynı şekilde öldürenlerin; her şeyi dökme kalıplarına uydurmaya çalışanların; birlikte yaşamının zorunluluğuna inanıp başka bir yaşamın mümkün olmadığını düşünenlerin; korktuğu için seven, korktuğu için yaşayan, korktuğu için ölenlerin; sinemadan çıkmış insanı bakışlarıyla öldürenlerin; sonuna kadar gitmekten korkan eli paketlilerin evrenidir. Tutunamayanların, arayanların, bekleyeduranların devri kapanmıştır. Artık “bu dünyadan hiçbir şey umulmamaktadır”.

Kaynakça

- ATILGAN, Yusuf (2012), Anayurt Oteli, Y.K.Y., İstanbul.
- ATILGAN, Yusuf (2008), Aylak Adam, Y.K.Y., İstanbul.
- BAUDRILLARD, Jean (2005), Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği, Çev: Oğuz Adanır, Doğu-Batı Yayınları, Ankara.
- COHEN, Leonard (1969), Selected Poems: 1956 – 1968, The Viking Press, New York.
- DEMİRALP, Oğuz (2000), “Bir Ayrıntının Ardında” Kitap-lık, sayı: 41, Mayıs-Haziran 2000, Y.K.Y., İstanbul.
- EAGLETON, Terry (2011), Kötülük Üzerine Bir Deneme, Çev: Şenol Bezci, İletişim Yayınları, İstanbul.
- GÜRBİLEK, Nurdan (2008), Mağdurun Dili, Metis Yayınları, İstanbul.
- WERNER, Charles (2000), Kötülük Problemi, Çev: Sedat Umran, Kaknüs Yayınları, İstanbul.